

3. 9. 2015

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Umožňuje NOZ „násilné“ převzetí nadace jejím zakladatelem?

Nový občanský zákoník dává zakladateli nadace, která byla založena před jeho účinností, jedinečnou, ale časově omezenou možnost se chopit pravomocí zakladatele v dosud nevídaném rozsahu.



Nadace a její zakladatelské dokumenty

Úprava nadací, dříve obsažená ve zvláštním zákoně o nadacích a nadačních fondech, se s účinností nového občanského zákoníku vtělila do tohoto kodexu. Nadace, vzniklé podle dřívějších předpisů, se nově považují za nadace vzniklé podle nového občanského zákoníku („NOZ“). Toto „překlopení“ nadací do úpravy NOZ vyvolává řadu otázek a především umožňuje radikální proměnu v řízení existujících nadací.

Nadace byla v českém právu **platném do roku 2013** vnímána jako značně **rigidní struktura**, jejímž úkolem je především ochránit majetek a ten využít k veřejně prospěšným či dobročinným účelům. Podnikání bylo nadacím zapovězeno vyjma např. pořádání sbírek a tombol. Nadace nesměly vlastnit další společnosti s výjimkou akciových jen do výše podílu 20%. Tato přísná úprava vycházela z faktu, že počátkem devadesátých let byly nadace cíleně zakládány za použití majetku státu a dále s těmito veřejnými prostředky již nakládali již dosazení představitelé nadace.

Nová právní úprava vnáší do nadací značně **zvýšenou flexibilitu**. Nově je nadacím v mnohem širší míře povoleno podnikat, což je inspirováno rolí nadací zejména v západní Evropě, zejm. Německu či Holandsku, kde jsou nadace jedněmi z nejvlivnějších právnických osob a vlastní i značně prosperující společnosti, které jim často byly přenechány bohatými majiteli, kteří své podniky nepotřebovali. Stěžejní změnou jsou **především zásadně rozšířená oprávnění zakladatele**, který může nadaci založit s celou řadou doplňujících podmínek a lépe ji podrobit své představě o tom, jak bude právnická osoba nakládající s „jeho majetkem“ fungovat. K tomu také viz předchozí článek[1].

Flexibilita, daná NOZ, se odrazí ve statutárních dokumentech nadace. Zákon definuje dva – **nadační listinu a statut**. Nadační listina (ve formě zakládací listiny, smlouvy více zakladatelů či závěti) je zpracována zakladatelem či zakladateli nadace. Statut je typicky vydáván její správní radou, je nadační listině podřízen a nesmí být s ní v rozporu.

Možnost změny nadační listiny u nadací (dříve a nyní)

Podle zákonné úpravy platné do konce roku 2013 byla nadační listina **přísně neměnná**[2] a

statut nadace mohla měnit správní rada. V důsledku tohoto uspořádání byli zakladatelé nadací často odsunuti do jakési „čestné pozice“ a faktický vliv v nadaci převzala právě správní rada, která mohla „volně“ upravovat statut v mezích, daných (často lakonickou) nadační listinou a zároveň volila své vlastní členy[3]. Samotní zakladatelé vůbec nemuseli zůstat s nadací v kontaktu.

Podle nové zákonné úpravy NOZ **nadační listina může být změnitelná a to osobou (nebo orgánem), které toto právo nadační listina výslovně přiřkne. Nadační listiny nadací, založených před účinností NOZ ale vycházely ze zákonné úpravy, která zásadně nepřipouštěla změnu nadační listiny.** Logicky tedy nadační listiny „starých“ nadací nevyhrazovaly žádné osobě právo nadační listinu změnit, když by takové ustanovení bylo v rozporu se zákonem. **„Staré“ nadace tedy jsou od r. 2014 podřízeny NOZ, jejich nadační listiny by ale bez dalšího zůstávaly nadále neměnné, k jejich změně by nebyla žádná osoba zmocněna.**

Zákonodárce tento problém předpokládal a bezpochyby měl v úmyslu zrovnoprávnit „staré“ nadace s „novými“, založenými již podle NOZ, jelikož zakladatelům v § 3049 odst. 2 NOZ umožnil, **že zakladatel nadace může zakladatelské právní jednání do dvou let přizpůsobit nové úpravě svým rozhodnutím.** Pokud zakladatel již zemřel či zanikl, rozhodne na návrh nadace soud. V případě, že na straně zakladatele nadace stojí více osob, přičemž některá z nich zemřela (resp. zanikla), rozhodují o přizpůsobení zakladatelského právního jednání novému občanskému zákoníku dle § 3049 odst. 2 zbylí zakladatelé, a to jednomyslně. Avšak v případě, že je některý ze zakladatelů nedostižný, je nutné nahradit jeho souhlas rozhodnutím soudu[4]. Oprávnění k přizpůsobení je osobnostního charakteru, nedědí se a nepřechází na právní nástupce právnické osoby[5].

Přizpůsobení nadační listiny - převzetí moci zakladatelem?

Ustanovení § 3049 odst. 2 NOZ „vrací do hry“ zakladatele nadace, a to velmi důrazně - právě tím, že mu dává možnost do konce roku 2015 nadační listinu přizpůsobit nové úpravě. Smyslem tohoto oprávnění je, umožnění srovnatelného právního režimu pro nadace vzniklé před a po nabytí účinnosti NOZ[6].

Možnost změnit do konce roku 2015 nadační listinu dává žijícím zakladatelům mimo jiné možnost jednostranně vyhradit sobě nebo jiné osobě např. právo měnit nadační listinu do budoucna. Je otázkou, zda se tato změna vejde pod pojem „přizpůsobení NOZ“ - při úpravě možnosti měnit nadační listinu se však jedná o přiřknutí práv, která zakladatel před účinností NOZ neměl a nemohl je využít, což odpovídá myšlence „zrovnoprávnění“ starých nadací s novými. Konečné slovo však bezpochyby bude mít až judikatura, příp. soud.

Možnost zakladatele měnit nadační listinu byla úkonem přizpůsobení vložena např. u nadace EURONISA, Liberec. Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud rejstříkový tuto listinu vložil do příslušné sbírky listin.

Případné otevření možnosti měnit nadační listinu pak zakladateli **dává téměř neomezenou moc nad nadací, když může dalšími změnami např. určit, kdo bude vydávat statut, volit správní radu a změnit i další zásadní aspekty fungování nadace, např. její účel.**

Vzniká zde o to ostřejší kontrast, pokud vezmeme v úvahu, že zakladatel nadace se často aktivně účastnil pouze v počáteční fázi (tj. např. před 20 lety) a později mohl být de facto v průběhu let nahrazen výkonným orgánem - správní radou, která navíc za platnosti dřívější úpravy také volila sama sebe a též vydávala statut, jako jediný nikoliv neměnný dokument nadace. Ve výjimečných případech lze očekávat, že mezi zakladateli a správní radou bude panovat i nepřátelství.

Toto jedinečné právo zakladatele na přizpůsobení nadační listiny lze využít, pokud bude úkon

zakladatele doručen veřejnému rejstříku nejpozději do 31. 12. 2015. Pokud toto právo nebude využito a nadační listina tedy ani v roce 2016 nebude zakladatele explicitně opravňovat k její změně, bude v souladu s NOZ možné měnit nadační listinu jen, pokud dojde k významné změně okolností a shodnou se na tom správní rada a zakladatel.



Mgr. Lukáš Malý,
advokátní koncipient

[TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490

Fax: +420 224 920 468

e-mail: ak@iustitia.cz

[1] Dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#).

[2] Změna byla přípustná naprosto výjimečně, např. pokud bude změny vynucena platným právem - k tomu usn. NSČR 29 Cdo 4508/2009

[3] § 10 zákona o nadacích a nadačních fondech

[4] Výkladové stanovisko č. 4 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 1. 3. 2013 - k rozhodování o změně zakladatelské listiny nadace dle § 3049 NOZ

[5] Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2362.

[6] tamtéž

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)

- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)